

Lille, Achterstenhoek

Veiligheidscentrum

Programma van Maatregelen

Auteurs:

Jessica Siemons

Erkend Archeoloog:

J. Siemons (OE/ERK/Archeoloog/2019/00005)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in oktober-november 2023 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Achterstenhoek te Lille (afb. 1 en 2). De nota bestaat uit een verkennend archeologisch booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen nieuwbouw van een veiligheidscentrum voor brandweer en politie.

1.1 Administratieve gegevens

Huidige onderzoeksfasen:	Verkend bodemonderzoek Proefsleuvenonderzoek
Aanleiding:	Nieuwbouw veiligheidscentrum
Adres:	Achterstenhoek
Gemeente:	Lille
Provincie:	Antwerpen
Kadastrale gegevens:	Lille, Afdeling 1, Sectie D, Perceelsnummers 105V, 654B, 654C, 654D
Diepte bodemverstoring	113 cm -mv
Oppervlakte plangebied	4608m ² / 0,46ha
Oppervlakte bodemingrepen:	4608 m ² / 0,46 hectare
Coördinaten (<i>bounding box; Lambertcoördinaten (EPSG:31370)</i>)	181.060,5 / 215.712,8 181.112,9 / 215.725,8 181.140,3 / 215.631,7 181.098,6 / 215.626,7
Projectcode Onroerend Erfgoed:	Verkend archeologisch booronderzoek (2023I333) Proefsleuvenonderzoek (2023K84)
Auteur(s):	Jessica Siemons
Erkend archeoloog:	J. Siemons (OE/ERK/Archeoloog/2019/00005)
Begindatum onderzoek:	4 oktober 2023
Einddatum onderzoek:	28 november 2023
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Liesdonk 5 2440 Geel
Relevante thesaurustermen:	Archeologische boringen, steentijd, proefsleuvenonderzoek

1.2 Aanleiding van het onderzoek

De opdrachtgever plant de nieuwbouw van een veiligheidscentrum voor politie en brandweer aan de Achterstenhoek te Lille. Centraal op het plangebied wordt een nieuwbouw ingepland met een oppervlakte van ca. 980 m². De funderingszolen worden tot 113 cm diep voorzien, de vloerplaat wordt aangelegd op een diepte van 42 cm. In het zuidoosten van het plangebied wordt een parking aangelegd in waterdoorlatende verharding die bereikbaar is via een weg in asfaltverharding. In het noordwesten wordt een groot deel van het plangebied verhard voor het aanrijden van de interventiewagens. Al deze verhardingen zorgen voor een verstoring van ca. 50cm diep. Rond de nieuwbouw en verhardingen wordt een groenzone ingericht met in het uiterste zuidoosten een wadi (ca. 62 m²).

2 Het vooronderzoek met of zonder ingreep in de bodem

2.1 Volledigheid van het onderzoek

Er werd tot op heden een bureauonderzoek, landschappelijk booronderzoek, verkennend booronderzoek en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek kon zonder problemen volledig uitgevoerd worden.

2.2 Archeologische onderzoeksfases

Bureauonderzoek [2021J99]

Het plangebied is op de overgang gelegen van de vallei van de Bodbeek naar hoger gelegen gebieden in het oosten en zuidoosten. De Bosbeek stroomt op ongeveer 780m ten westen van het plangebied, maar de Sarensloop, een zijtak van de Bosbeek, nadert tot op ongeveer 260m. In de omgeving komt de Tertiaire Formatie van Poederlee voor. Deze afzettingen werden tijdens het Weichseliaan bedekt door een pakket dekzand, waarin bodems gevormd werden. Binnen het plangebied komen matig droge tot natte bodems voor, bestaande uit (lemig) zand. In het grootste deel van het gebied kan een antropogene humus A-horizont of plaggendek (>60cm) verwacht worden op een textuur B-horizont. In het noorden kan een duidelijke ijzer-en/of humus B-horizont verwacht worden, terwijl de B-horizont mogelijk ontbreekt in het zuiden van het plangebied.

Op basis van de aardwetenschappelijke gegevens kunnen binnen het plangebied archeologische resten vanaf het Paleolithicum voorkomen. De archeologische resten uit het Paleolithicum en het Mesolithicum manifesteren zich als een spreiding van vondsten zonder sporenniveau. Resten uit deze perioden bevinden zich aan of direct onder het oorspronkelijke maaiveld en manifesteren zich in de vorm van vuursteen en houtskoolconcentraties. Eventuele archeologische resten vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen kunnen tevens voorkomen vanaf de basis van het plaggendek. Een eventueel sporenniveau is het beste zichtbaar vanaf de basis van het plaggendek of vanaf de B-horizont, indien aanwezig.

Door de ligging op de overgang van een riviervallei naar hoger gelegen gebieden, is het plangebied gunstig gelegen voor de algemene archeologische verwachting. Specifieker kan de verwachting aan eventuele archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum middelhoog ingeschat worden. Vermoedelijk zijn de gebieden dicht bij de Bosbeek interessanter voor de verwachting aan steentijd artefactensites en verder zijn in de omgeving ook nog geen vondsten uit de Steentijd gekend, al is dat vermoedelijk eerder een gevolg van een gebrek aan onderzoek. Op basis van het bureauonderzoek kan dit type sites echter niet uitgesloten worden en de nabijheid van de Sarensloop, maakt dat een artefactensite zeker voor kan komen in de omgeving.

De verwachting aan eventuele sporen en resten vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen kan hoog ingeschat worden. Ook uit deze periodes zijn de gekende waarden eerder beperkt, al werden tijdens twee opgravingen wel reeds sporen en resten aangetroffen uit de Metaaltijd, de Romeinse Tijd en de Nieuwe Tijd. De verwachting aan sporen en resten uit de Nieuwe Tijd kan echter laag ingeschat worden op basis van de historische kaarten. Van de 18^e en 19^e-eeuwse kaarten kan namelijk afgeleid worden dat er geen bebouwing aanwezig is binnen of net buiten het plangebied.

Op basis van bovenstaande overwegingen kan voor de zone van de geplande werken de volgende specifieke verwachting worden opgesteld:

- Steentijd artefactensites: middelhoog.
- Sporensites vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen: hoog.
- Nieuwe Tijd: laag.

Landschappelijk bodemonderzoek [2022F124]

Tijdens het landschappelijk booronderzoek werden drie profieltypes aangetroffen. Globaal genomen hebben allen dezelfde bouwvoor/Ap-horizont: een zwartbruine zwak humeuze zandlaag. Deze is minimaal 20 cm dik (in profieltype met een B-horizont), tot 40 cm dik in de profielen zonder een B-horizont. Profieltype 1 is de meest intacte bodem, een Ap-B-C-profiel. Onder een bouwvoor van zo'n 20 à 30 cm wordt een ruim 40 cm dikke verbruiningshorizont aangetroffen. Deze is volledig intact, zonder sporen van verstoring in het boorprofiel. Onder deze verbruiningshorizont werd de moederbodem aangetroffen. Deze kan in minstens drie pakketten opgedeeld worden. In boring 1 en 2 bestaat deze eerst uit een lichtgrijs pakket (afwezig in boring 4), gevolgd door een oranjebruin pakket, gevolgd door een grijsgroen pakket. Het eerste lichtgrijze pakket betreft eolische dekzanden van de Formatie van Wildert (73-12,5 ka BP, Pleni-glaciaal). De onderliggende oranjebruine laag hoort samen met nog dieper gelegen groene laag tot de Formatie van Poederlee. Dit zijn glauconiethoudende zanden, waarvan de top vaak geoxideerd is. De ouderdom valt in het Tertiair, Laat-Pliocene (3,6 – 2,58 Ma BP), en het zijn mariene sedimenten.

Profieltype 2 lijkt op profieltype 1, de enige afwijking is het ontbreken van een B-horizont. De bouwvoor vertoont duidelijke sporen van verstoring en ligt onmiddellijk bovenop de geoxideerde C-horizont die in profieltype 1 werd waargenomen onder een grijze C-horizont. Deze grijze C-horizont is, evenals een B-horizont, afwezig in dit typeprofiel. De top van de oranjebruine C-horizont in boringen 3 en 7 ligt op $\pm 15,30$ mTAW, dezelfde diepte als in profieltype 1. Het lijkt er op dat deze twee boringen te maken hebben met iets van verstoring/afgraving, door de afwezigheid van de B- en grijze C-horizont.

Profieltype 3 lijkt eveneens op profieltype 1. Ook hier is de B-horizont afwezig, maar is de moederbodem wel aanwezig zoals beschreven in profieltype 1. Tussen de bouwvoor en de moederbodem wordt een dunne laag waargenomen die niet eigen is aan de omgeving. Het betreft hier een verstoring/ophoging, gerelateerd aan (sub)recente menselijke activiteiten binnen het plangebied.

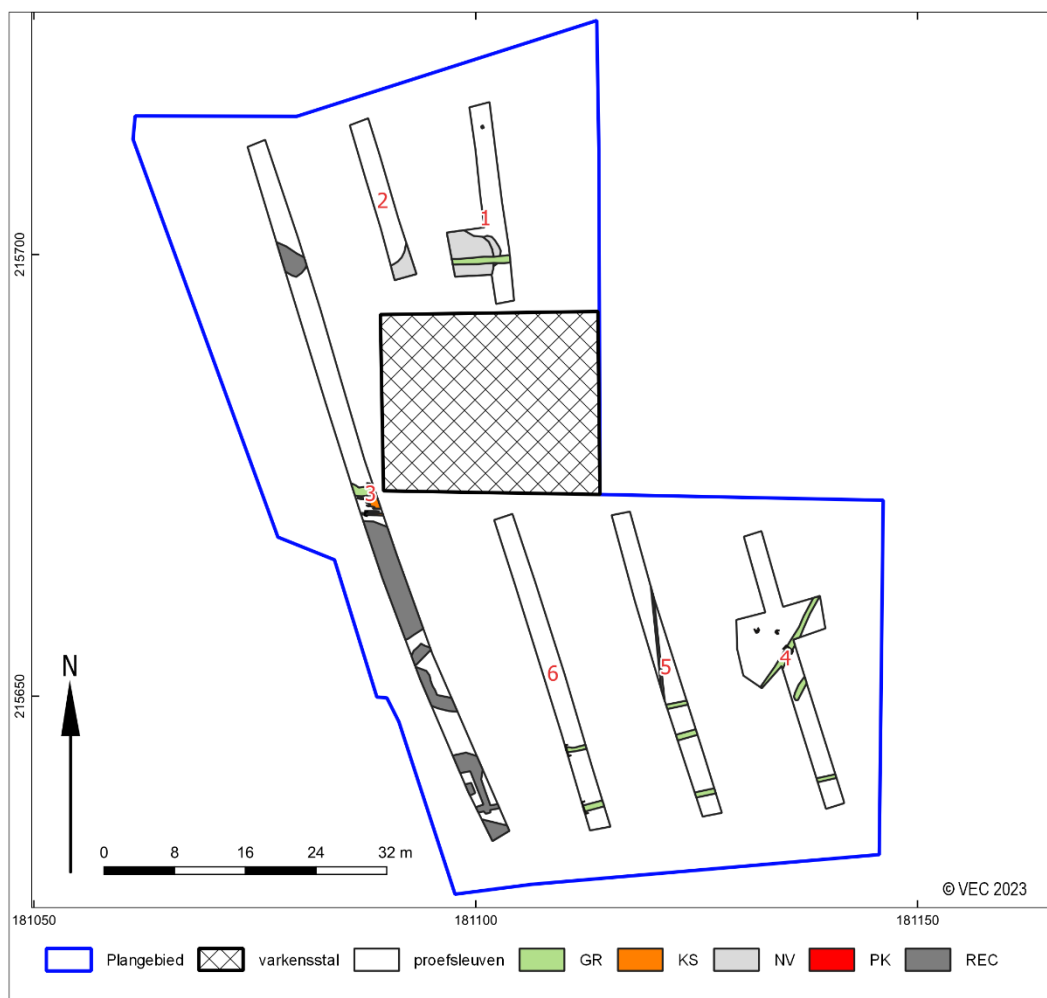
In de zone met een intacte bodemopbouw is er een kans voor het aantreffen van steentijd artefacten/sites). De eerstvolgende stap in het vervolgonderzoek voor het noorden van het plangebied is een verkennend archeologisch booronderzoek, indien nodig gevolgd door een waarderend booronderzoek of proefputten. Nadien dient voor het gehele plangebied een proefsleuvenonderzoek te worden uitgevoerd.

Verkendend archeologisch booronderzoek – [2023I333]

Het verkennend bodemonderzoek kon het beeld uit het landschappelijk onderzoek grotendeels bevestigen. Tijdens het onderzoek werden echter geen artefacten of andere indicatoren aangetroffen die de aanwezigheid van een steentijdsite kan aantonen. De verwachting voor artefactensites is hierdoor zeer laag. Omdat er nog steeds potentieel is voor het aantreffen van een sporensite werd er een proefsleuvenonderzoek aangeraden.

Proefsleuvenonderzoek – [2023K84]

Omdat er een potentieel aan archeologisch waardevolle contexten was, is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden er enkele sleuven uitgegraven om uitspraak te doen over de aanwezigheid van archeologische sporen. Bij het onderzoek werden enkele archeologische sporen aangetroffen. Het ging om een aantal greppels, twee paalkuilen en karrensporen. De paalkuilen horen niet tot een structuur; De greppels komen deels overeen met perceelsgrenzen op historisch kaartmateriaal uit de Nieuwste Tijd. Verder werden er enkel natuurlijke verkleuringen en recente verstoringen aangetroffen. Door het gebreke aan structuren of andere bewoningssporen is er weinig tot geen potentieel voor kennisvermeerdering in de vorm van vervolgonderzoek voor het plangebied. Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert daarom geen vervolgonderzoek. Het proefsleuvenonderzoek vormt daarmee het einde van het archeologisch onderzoek.

Afb. 1. Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek.

2.3 Bepaling van de maatregelen

Het bureauonderzoek stelde voor het plangebied een verwachting op sites vanaf het Paleolithicum. Om de intactheid van de bodemopbouw in kaart te brengen en te bepalen op welk niveau potentiële archeologische vindplaatsen gelegen zijn, werd geadviseerd om in eerste instantie een landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren.

Uit het bodemonderzoek is gebleken dat de bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied nog grotendeels intact is. Gezien er goed bewaarde of afgedekte bodems werden aangetroffen is de trefkans inzake in-situ bewaarde artefacten groot. Een verkennend archeologisch booronderzoek werd bijgevolg geadviseerd.

Het verkennend bodemonderzoek kon het beeld uit het landschappelijk onderzoek grotendeels bevestigen. Tijdens het onderzoek werden echter geen artefacten of andere indicatoren aangetroffen die de aanwezigheid van een steentijdsite kan aantonen. De verwachting voor artefactensites is hierdoor zeer laag. Omdat er nog steeds potentieel is voor het aantreffen van een sporensite werd er een proefsleuvenonderzoek aangeraden.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat het plangebied weinig archeologisch relevante sporen bevatte. Er werden geen structuren of andere bewoningssporen aangetroffen. Hierdoor is er weinig tot geen potentieel voor kennisvermeerdering in de vorm van vervolgonderzoek voor het plangebied.

Het Vlaams Erfgoed Centrum adviseert vrijgave van het terrein voor de huidige geplande werken. Het proefsleuvenonderzoek vormt daarom het einde van het archeologisch onderzoek.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.